

HARPER LI

Zemlja slatke
VEČNOSTI

PRIPOVETKE I ESEJI

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Harper Lee

THE LAND OF SWEET FOREVER

Copyright © 2025 Harper Lee LLC

All rights reserved.

The Introduction © 2025 Casey Cep

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

**Zemlja slatke
VEČNOSTI**

Sadržaj

<i>Uvod, Kejsi Sep</i>	9
----------------------------------	---

PRIPOVETKE

Vodotoranj	.33
Dvogled	.47
Reckave makaze	.57
Soba puna granula	.71
Gledaoci i gledani.	.81
Ovo je industrija zabave?	.91
Super.	105
Zemlja slatke večnosti	119

ESEJI I RAZNI ČLANCI

Ljubav – drugim rečima	141
Hleb sa čvarcima	149
Božić meni.	153

Gregori Pek	161
Kada deca otkrivaju Ameriku	167
Truman Kapote	173
Romansa i uzbudljiva pustolovina	179
Pismo od Harper Li	191
<i>Izvori eseja i raznih članaka . . . . .</i>	<i>197</i>
<i>O autorki . . . . .</i>	<i>199</i>

which she cultivated silently for three months, and its Methodist Church, where she went every Sunday and sang hymns at the top of her voice.

There ^{is} nothing like a blood-curdling hymn to make one feel at home. All sense of isolation withers and dies in the presence of some two hundred sinners earnestly requesting to be plunged beneath a red, redeeming flood. While offering to the Lord the results of Mr. Cowper's hallucination, or declaring it was Love that lifted her, ~~she~~ *Jesus Louise* ~~could~~ share the warmth that prevails among diverse individuals who climb into the same boat for one hour each week.

She was totally unprepared for what happened immediately after collection on the Sunday before the Friday she was due to return to New York. Maycomb Methodists sing what they call The Doxology in lieu of the minister praying over the collection plate to spare him the rigors involved in inventing yet another prayer, since by that time he has uttered three healthy invocations. From the time of her earliest ecclesiastical recollection, Maycomb Methodists had sung The Doxology in one way and in one way only:

VODOTORANJ

ODANDE GDE JE sedela u školskom dvorištu, Abi se činilo da vidi kako nebo i prepečena polja trepere tamo gde se dodiruju. Prevrúće za bejzbol. Zastenjala je i istegla ukočene noge u žutoj travi, pitajući se zašto su joj palčevi toliki – nesrazmerni sa ostatkom stopala. Nije bila dete za koje poželiš da pružiš ruku i dodirneš ga: nokti na zatupastim prstima bili su joj iskrzani, a nekoliko crvenih ožiljaka na gruboj koži zglavaka podudaralo joj se sa onima na kolenima. Smeđa kosa na čelu bila joj je raščupana tamo gde su šiške previše porasle, a prekrupne oči bile su joj usađene duboko u lobanju, kapaka toliko teških da su delovale poluotvorene. Govorili su joj da liči na puža golaća.

Oko nje je bila ispružena poveća grupa devojaka, bosih i u izbledelim pamučnim šarenim haljinama. Bila je to druga grupa šestog razreda, petnaestogodišnjakinje i šesnaestogodišnjakinje koje su pola godine seckale pamuk a preostalo vreme učile šta mogu: devojke debelih članaka i crvenih lica, blistavih ružičastih šaka i spržene kose. Ove

godine Abine drugarice su bile druga grupa; očaravale su je grubim farmerskim govorom i mudročću koja ih je otuđivala od ostale gradske dece. Abi im je zauzvrat nehotice davala ono što su im roditelji priželjkivali: gradsku drugaricu koja će ići na univerzitet i jednoga dana se udati za zubara ili advokata, ili se, u najmanju ruku, vratiti kući i biti sekretarica u banci okruga Mejben.

Najkrupnija devojka je izbacila vazduh iz pluća i dopuzila do Abi: „Pomeri se“, kazala je. „Zemlja je toliko vrela da ne mogu da ležim na njoj.“

Kada se Mejbel izvukla na sivu kamenu klupu, Abi je osetila miris Hojtove kolonjske vode i znoja. „Bolje nemoj da te gospođica Neš nanjuši, Hokinsova“, rekla je.

Mejbel je frknula. „Kazala nam je da ne stavljamo miris samo zato što sama juri Rejmonda Voltersa.“ Rejmond je bio najstariji i najviši momak u osnovnoj školi okruga Mejben: sedamnaest godina i metar osamdeset tri. Druga grupa je te godine dolazila u školu sa ukovrdžanom kosom i pudrijerama, iako je gospođica Neš mislila da je to odmah predupredila. „Mlađa deca“, kazala je u jednom od svojih brojnih razgovora nasamo. „Sva ona se ugledaju na vas starije devojke, i vi imate velikog uticaja na njih da budu dobra ili rđava. Neka vaš uticaj bude dobar, važi?“

„Ne može mi ništa“, ratoborno će Mejbel. „Klepila bi' je motikom u dupe.“ Devojke su se prigušeno zakikotale.

„E pa, danas je se bolje kloni. Videla sam je kako ponovo jede ono kredasto, tako da ima pokvaren želudac.“

„Gospođica Neš mož' se dirka. Nego, Ab, jesi čula za Luiziu Finli? Jutros su svi pričali o tome u busu.“ Mejbeline plave oči su svetlucale.

„Jok, ko je ona?“

Mejbel je mahnula ružičastim prstom prema zgradi srednje škole. „Ide u prvi srednje. Mildredina starija sestra.“

Abi je klimnula glavom. Mildred Finli je bila buljava četvrtakinja iz Meksije koja je izazvala senzaciju prvog dana u školi tako što nije umela da pusti vodu u toaletu. „Aha? Šta s njom?“, upitala je Abi.

„Eto – ej, ljudi, probudite se! Jeste čuli za Luizu Finli?“ Mlitave pamučne haljine priđoše. Mejbel se nadvila nad njih i rekla: „Luiza Finli ima da dobije bebu, a ja znam ko je čale!“

Devojke su zacičale i Mejbel je dobila nagradu. Njene zaobljene ruke ućutkivale su svako „ko ti je rekao“ i „’de s’ to čula“. „Štaviše“, kazala je, „Luizu sutra šalju u Mobil u kuću za nevenčane majke. Razume se da joj je tata napujdao šerifa na malog Edarda – on je to uradio. Gospodin Finli je otkrio kada je Luiza rekla doktoru Simonsu za to, a on je rekao njemu i mom tati, a ja sam čula tatu kako govori mami. Mamu samo što kap nije strefila i kazala je da treba da i’ bude sramota kao hrišćane, da one Finlijeve treba država da uništi, i rekla je da je gospodin Finli kriv za to jer je pustio onu devojkicu da neobuzdana trči svud unaokolo, i rekla da gospodin Finli više nikada neće smeti da hoda dignute glave!“ Mejbel je oblizala usne. „Jedno da vam kažem“, polako je rekla, „ta Mildred i Luiza Finli bolje da se više ne pojavljuju u meksijskoj zajednici. To je bruka za ovaj okrug, eto šta je!“

Abi je bilo muka. „Luiza je tek otprilike tvojih godina, zar ne?“

„Da. Nekoliko meseci mlađa, pretpostavljam.“

Kad bi se zbunila, Abi bi razrogačila oči i trljala se po nadlanici. „Ali Luiza ne može da ima dete. Nije se još ni udala, Mejbel.“

Mejbel se iscerila devojkama. „Bogami može, gluperdo.“ Duboko udahnuvši, tiho je dodala: „Slušaj, mila, dete mo’š da dobiješ u svakom trenutku nakon što napuniš dvanaest godina. Eto, ja sam i s jedanaest mogla da ga rodim... Imaš muškarca na sebi i... Abi, zar ti još nije počela?“

„Jeste. Prošlog meseca.“

„Eto, onda bi trebalo da znaš za to.“

„Kako to misliš, Mejbel? Da znam za šta?“ Abine znojave ruke uvertale su porub haljine u prljavi svežanj. Imala je čvor u stomaku a u ramena joj se uvukla neka tupa težina. Činilo se da se Mejbeline plave pletenice oštro ističu naspram neba, a zgrada srednje škole iza nje malčice se pomerila.

„Dobro“, zaljuljale su se pletenice, „čuj ovo i shvati kako treba: ako te muškarac dodirne nakon što ti je počela, dobićeš pravu bebu!“ Mejbel je pljesnula dlanom po klupi.

Abi je prebledela kao krpa, i čula je sopstveni glas kako dopire iz srednjoškolske zgrade. „Hoćeš da kažeš ako te momak pita da...?“

„Tako je. I ako to uradiš, dobićeš bebu“, pobedonosno su klimale pletenice. „Ona Luiza Finli – ej, šta je bilo, Abi?“

Probudila se, osećajući vlažnu krpu na licu i zadah iz usta gospođice Neš na očnim kopcima. Abi je osetila kako je izvlače s tla. „Poslaću te kući za danas“, kazala je gospođica Neš. Sve je ponovo imalo smisla: „Možeš li sama da se vratiš kući?“

„Da, gospoja.“ Abi je živela iza ugla od škole, trebalo je samo kratko da se prošeta.

„Reci majci da ti je bilo malo prevruće ovde napolju“, cerili su joj se kruti beli veštački zubi gospođice Neš.

Podbočena, gospođa Henderson je čekala dok se Abi nije popela uz stepenice i ušla u hladnjikavo senovito

predsoblje. „Jesi li se opet tukla?“ , pitala je. „Gospođica Neš se javila i rekla da si krenula kući i da ćeš mi pričati o tome.“ Gospođa Henderson ju je gurala kroz predsoblje.

„Onesvestila sam se, mama.“

Majka joj je prestala da se mršti. „A. Bolje da ti donesem nešto. Idi leži.“

Veći deo mlečnog amonijaka s vodom ispljunula je nazad u čašu, okrenula se na trbuh i ležala ćutke dok gospođa Henderson nije izašla iz sobe.

Kada su vrata zaškripala i zatvorila se, Abi je zažmurila. Žestoko je drhtala ispod čaršava; kroz dušnik joj se penjala neka čvrsta masa pa je zinula da je izbací. *Bože, molila se, ne daj mi – ne daj mi! Uradiću sve ako mi ne budeš dozvolio...!* Ona težina u ramenima polako joj se spuštala niz ruke; kolena i butine su je boleli. *Molim te, Bože, želim da umrem. Nisam htela. Nisam znala...* Bože. Poslaće je u Mobil i više ih nikada neće videti. Bila je jednom ona mala Ejmisova... Ejmisovi su napustili okrug Mejben i više se nikada nisu vratili. Hendersonove poznaju svi u okrugu; moraće da se odsele u Barbor – ne, tamo živi stric Dik. Šta će oni bez nje? Videla je oca kako s posla pešači kući, gledajući niz ulicu ne bi li video Abi kako mu trči u susret, ali ne videći ništa osim *Brantlijeve radnje*. Ušao je u kuću i skinuo slamnati šešir. Majko, rekao je. U kuhinji sam, Džime, kazala je ona. Kada ju je gospodin Henderson dodirnuo, zaplakala je. Iz noći u noć sedeli su sami u dnevnoj sobi, pitajući se šta se dogodilo Abi u Mobilu...

Abi je zastenjala i izbacila još jednu knedlu u grlu. Svaka skaredna reč koju je znala pevala joj je u mozgu – šta one zaista znače? Tako je: bogami, imaće dete. Bože, šta će joj majka i otac reći?

A Ed Denis? Nije hteo, ne bi da je znao. Do danas je bila zaboravila kako ju je Ed Denis zagrlio otkopčanih pantalone, ono davno. Ne, bilo je to prošlog utorka po podne. Igrali su fudbal u dvorištu i, umorni, pali na zemlju iza garaže. „Abi“, rekao je on. „Daj da te vidim. Samo želim da vidim kako izgleda jedna devojka.“

Budu li sada otkrili, šerif će ga strpati u štrokavi gradski zatvor, zbog nje. Jadni Ed, ništa nije skrivio. Poznavali su se otkako su se rodili, i onda kada se Ed isekao duž pola noge, Abi mu je odnela poklon za ozdravljenje. Razmišljala je o svemu u vezi sa Edom Denisom: otac mu vodi benzinsku pumu *Kasaloma* na ivici grada i nedostaju mu dva prsta; majka mu je nazarenka; ima dve odrasle sestre...

Cimnula se na leđa i zagledala u rupe od čvorova na plavoj drvenoj tavanici. Broj pukotine, razmišljala je, kao onda kad si imala šarlah. Broj pukotine i one će se pretvoriti u dane, beba će doći i bićeš uhvaćena... Gospođa Di Pivi od preko puta otrčaće da kaže gospođi Berket o bruci onih Hendersonovih, pa će ti gledati tatu dok se bude vraćao kući iz kancelarije... Naprasno se zakikotala i uspravila.

Zbacila je čaršav i ustala; pa to se neće dogoditi još najmanje nedelju dana, a kada se bude dogodilo, sakriće ga ispod kuće kod dimnjaka! „Mama“, doviknula je. „Bolje mi je, smem li da ustanem?“

„Ne, ostani tu još malo“, kazao je glas gospođe Henderson iz dubine kuhinje.

Legla je nazad na krevet. Napetost joj je izbijala kroz vrhove prstiju, ostavljajući je umornom. Ubrzo je zaspala.

Ali njena uverenost bila je kratkog veka. U školi su svakodnevne rasprave s drugom grupom potvrđivale da:

ako bebu dobije neko ko to nije smeo, tog nekog će po zakonu poslati u dom, a otac će mu izgubiti posao. On neće moći da nađe posao ma kuda otišao jer će ga ono što se dogodilo uvek pratiti. Bebe? Ma one ti rastu u trbuhu i rađaju se kada odeš u toalet. Mnogo boli. Da, svaki dečak stariji od dvanaest godina može da ti ga napravi.

Njen otac se kleo da ne zna šta je s tim detetom. Zašto je u roku od nedelju dana postala natmurena; kad nije bila snuždena, sedela je iza garaže. Kada bi je dozvao, pogledala bi ga kao da očekuje da je udari.

„Ma znaš šta joj je, Džime“, rekla je gospođa Henderson. „Tek joj je skoro počela i još se nije navikla na nju.“

„Ali objasnila si joj sve, zar ne?“ Džim Henderson je mislio da poznaje devojke, ali nikada nije video da neka to podnosi kao Abi.

„Mislila sam da jesam“, kazala je njena majka.

Kada se to dogodilo, njena prva reakcija bila je neverica, zatim užasnutost. Majka ju je smestila na krevet i rekla joj da će je imati svakog meseca. Abi je bila odveć uplašena da bi postavljala mnogo pitanja, a majka joj je samo odgovarala na njih. Džim Henderson se zakikotao kada se setio kako je Abi došla kod njega da joj to potvrdi. Svojski se namučio da je ubedi kako je to prirodno, da je imaju sve devojke, da neće morati da prestane da igra bejzbol, samo će odsad morati malo lakše. „Na kraju krajeva, Abi, ti odrastaš.“

Ona je vrisnula: „Ne želim da odrastem ako se ovo stalno događa!“, i istrčala napolje. Te večeri, kada je bilo vreme za obed, Džim Henderson ju je pronašao kako čuču iza garaže, uza zid. Nije mu bilo lako da je nagovori da uđe.

Da bude još gore, svi u školi su znali zašto ona tog dana odsustvuje: kada na odmoru nije htela da igra bejzbol, Ed Denis se iscerio i rekao nešto Rejmondu Voltersu. Rejmond se nasmejao i pogledao ka Abi.

Sada je svakodnevno sedela u učionici i neodređeno gledala neke narandžaste isečke koje je neki davno prošli šesti razred zalepio na tablu. Suknja joj je većito bila prošarana prljavštinom tamo gde ju je trljala, dlanovi nisu prestajali da joj se znoje.

U čistilištu između budnosti i sna pronalazila je mir, ali kada bi se sasvim razbudila, to se vraćalo i zurilo u nju. Ponekad preko dana kada bi bio neki zanimljiv čas istorije ili neizvesna utakmica, na izvesno vreme bi zaboravila. Zaboravljala je svake subote po podne kada je bila Hut Gibson,* ali kada bi poslednji udarci izbledeli, to je bleštalo na ekranu. Mejbel je kazala da u okrugu ima neki lekar koji te položi na kuhinjski sto i za pedeset dolara ti otvori nožem trbuh, ali ko ima pedeset dolara? Sećala se one nedelje kada je gospodin K V Tejtum propovedao o Devojkama na prodaju i kako je rekao: „Majke, upozorite ćerke! Ćerke, slušajte majke!“

Abi je tražila bebu svakog jutra kada bi ustala, i molila se da ova izađe kada se bude gnječila po trbuhu. Brzo je sakupljala još informacija od druge grupe; katkad bi dobila ohrabrujuće novosti: nabrekne ti trbuh i ponekad povraćaš. Abi je trbuh bio toliko ravan da su joj kukovi štrčali. Ako se izuzme to što blizu rebara nikada ništa nije osećala, osećala se dobro. Ponekad odeš u bolnicu i daš da ti je izvade, ali to samo bogataši mogu da priušte. Treba

---

* Robert „Hoot“ Gibson (1935–2020) – američki igrač bejzbola. (Prim. prev.)

devet ili deset meseci da beba izađe, ponekad i godinu dana: to ju je najviše obodriilo – ima vremena.

Koliko je znala, ni majka ni otac joj ništa nisu slutili. Mogla je da vidi strašan izraz na očevom licu kad bi mu kazala – možda će je zaključati u garažu i ostaviti je da umre, a šerifu reći da se izgubila i da su je pronašli tek tri dana kasnije. Možda će je ugušiti jastukom – ne, ne bi on to. Oteraće je od kuće.

„Tata“, rekla je jednog popodneva dok je uzimala svoj dnevni novčić za sladoled. „Kako se zove ono kada se ubije beba?“ Gledala je Zakonik Alabame na kancelarijskim policama.

„Ubistvo.“ Džim Henderson je ostavio papir i zapiljio se u Abi.

„Za to se ide u aps, zar ne?“

„Naravno, ako te ne pogube na električnoj stolici.“ Između gustih crnih obrva pojavila mu se bora. „Znaš to, Abi. Ubiti dete je kao ubiti odraslog čoveka.“

„Da, gos'n. Samo sam razmišljala o nečemu...“

„Izgledaš kao da u poslednje vreme razmišljaš o nekim čudnim stvarima, Abi“, rekao je on. Zašto da joj to ne stavi do znanja? „Šta je s tobom? Već sedmicama si snuždena. Nećeš da jedeš, ličiš na strašilo, bezobrazna si prema majci i ništa je ne slušaš. Ne budeš li se pripazila, dobićeš dozu ulja i moj kaiš po zadnjici.“ Papir je prasnuo kad ga je uzeo. Najčudnije dete koje je ikada video.

„Da, gos'n.“ Abi je gledala u pod.

„A sad briši. Imam posla.“

Prešla je preko zelenog trgića do ambulante doktora Simonsa. Stala je na vrata i ljuljala komarnik napred-nazad. „Zdravo, čika Čarli!“, kazala je.

Doktor Simons se okrenuo. „Došla si taman na vreme da čuvaš ambulantu, Abi. Gospođica Mets i ja moramo na teren.“

Abi je prešla prstom preko nosa. „Dugo ćete se zadržati?“

„Ne znam. Ne budemo li se vratili do pet, samo zaključaj vrata.“ Doktor Simons je kopao po džepu, izvadio novčić i tresnuo ga na sto. „Zdravo. Ništa nemoj da diraš.“

Kada su doktor Simons i njegova medicinska sestra bili u kolima, Abi je skočila sa stolice od pruća. Obožavala je da istražuje fioke s belim zavojima, da pipa svetlucave instrumente i tube u staklenoj vitrini, ali ovog popodneva svukla je s police knjigu u crvenom kožnom povezu po imenu *Bolesti žena* i počela da okreće stranice. Sa njih su iskočile slike oteklih žena zaogrnutih belim čaršavima, nešto što liči na hvataljku za led, dugi tanki noževi i otvorene rane što krvare. Bacila je knjigu na pod, otrčala do zadnjeg ulaza i obesila glavu preko stepenica. Obrisala je usta, zatim otrčala skroz do kuće i sedela iza garaže dok se nije smrklo.

Ideja joj je sinula jednog popodneva kada ju je gospodin Henderson poslao u ledaru. Dok je vukla kolicu po ulici, Abi je bacila pogled na vodotoranj, najvišu građevinu u okrugu Mejben. Načas se namrštila, pa se dodirnula po trbuhu. Kažu da može da se čuje kako mu srce kuca – njen sopstveni puls pod njenom rukom. Tu je, nema svrhe poricati. Ništa je neće odneti: toliko puta je pokušavala da se tuče po trbuhu, ali ona neće izaći dok ne bude bila spremna. Mejbel reče da se vidi kada krene da izlazi, a neće je biti ako...

Pomno je gledala toranj, ružičast i srebrn na suncu u rano predvečerje: Mejbenski vodovod, pisalo je na njemu,

i njihao se na nebu. Dovukla je kolica u njegovo podnožje i skočila na prečagu na dnu merdevina na tornju. Uхватила se za tanke čelične strane i brzo se verala; ne bude li požurila, na tabanima će joj ostati crveni tragovi, toliko su prečage vrele. Na pola puta pogledala je dole: tlo se pomeralo. Pogledala je gore: toranj se još njihao. Abi je zažmurila i penjala se dok glavom nije udarila u ogradu platforme.

Pod njom je bio čitav grad: iznad umornih hrastova izdizala se bela kupola sudnice; katranom obložen krov kancelarije njenog ujaka potklobučivao se i pucketao na vrućini; radnje s limenim krovovima zbijale su se oko trga. Evo levo njene kuće, sa očenašicama u peskovitom dvorištu, starom garažom i, pored nje, njenom kućicom za igranje. Učinilo joj se da može da razazna gospodina Bena Votsa kako ide ulicom, ali nije bila sigurna.

Mejbel je kazala da te trbuh zaboli pre nego što naiđe, pomislila je. Kada bude naišla, imaću vremena da dođem ovamo, možda. Nedostajaću im, ali ne mogu podneti da idem u Mobil. Zakikotala se: zbog suza u očima trg je izgledao sumanut i drhtav, te je obrisala oči. Neka buba što je letela punom brzinom raspljeskala joj se o obraz. Kazala je: „Dođavola“, i rukavom obrisala njene zelene ostatke.

Metodistička crkva će biti puna za njenu sahranu, Hendersonovi sve poznaju. Potkrovlje za hor će pokrivati sarsparila, da sakrije gospođicu Evu Kilpatrik i orgulje od okupljenih vernika, a gospodin K V Tejtum će propovedati tihim jaucima. Porodica će ćutke prolaziti u redu pored otvorenog sanduka da je vidi poslednji put, a na očevo klimanje glavom zatvoriće se poklopac sanduka. Njena braća i sestre od strica i tetke izneće je iz crkve, počasni